

Theologie en Geloof

Vorige week stelde prof. Van Dam in zijn lezing, dat de natuurwetenschap een ‘verhaal’ is, waarbij de taal van de wiskunde als voertuig dient. Vanuit het perspectief van de filosofie van Van Peursen, zijn de ‘feiten’, die aan de ‘gebeurtenissen’ zijn onttrokken door het filter van onze ‘waarden’, ook vervat in verhalen. Vanuit dat inzicht schreef hij 25 jaar na de publicatie van zijn eerste hoofdwerk opnieuw een tweede aanwijzende (deiktische) ontologie: verhaal en werkelijkheid. Vanuit dit perspectief kan men in zijn algemeenheid zeggen, dat wetenschappen op zich al verhalen zijn, die verwijzen naar een werkelijkheid. Ook ‘geloof’ is vervat in verhalen, zoals Nico ter Linden benadrukte in zijn 6-delige bijbelreeks: “Het Verhaal Gaat ...”. Maar zowel wetenschap als geloof gaan niet op in de verhalen; er is meer dan dat. Het boeiende, maar ook moeilijke van de wetenschap van de theologie is nu juist, dat het hier gaat om wetenschappelijke *verhalen over geloofsverhalen*; dus een dubbelgelaagde verhaalstructuur kent. Verhalen verwijzen naar werkelijkheden zonder ze uitputtend te kunnen vatten; daarom gebruiken wij ‘metaforen’ om ons de werkelijkheid voor te kunnen stellen en wel ieder vanuit zijn persoonlijk perspectief. Metaforen fungeren daar waar ons geen rechtstreekse verwijzing ter beschikking staat. Dat kan een eigenschap van onze taal zijn, waar in andere talen er wel verwijzende woorden bestaan. Denk aan de tientallen woorden voor sneeuw in de taal der Inuit, waar wij combinaties moeten maken als pak-sneeuw, stuifsneeuw, ed. Zo is het moeilijk om de talen van de bijbel (Hebreeuws, Aramees, Grieks) te vertalen in onze moderne talen. Wat in de bijbelse talen een metafoor is, hoeft dat in onze taal niet te zijn en vice versa. Vertalen is een kunst. Overigens kan het gebruik van metaforen ook een poëtische functie hebben.

Theologie is dus een complex verhaal dat verwijst naar standen van zaken (bijbelse geschiedenis in teksten en artefacten), naar handelingen (liturgie en hymnologie), naar voorschriften (ethiek), naar aansporingen (ethische zoals diaconie), opdrachten (zoals gemeentevorming en missiologie) en naar reflectie op al deze, vooral op de bijbelse beschrijvingen (dogmatiek). Het is met name het puur referentiële gebruik van bijbelse teksten en de dogmatische onderbouwing hiervan, die heden ten dage velen van de kerk heeft doen vervreemden. Daarom verlangen velen weer terug naar de oorspronkelijke bronnen van geloof, zoals ze dat zelf ervaren. Dominee Henk van Dijk zal ons meenemen naar de ontwikkelingen van het kerkelijk denken.